

VODNÍ MĚKKÝŠI KANÁLU HALDA

Aquatic molluscs of the Halda Canal

Luboš BERAN

Hrnčířova 1923, 288 03 Nymburk

V roce 1996 byl proveden revizní průzkum kanálu Halda u Pardubic. V minulosti byl tento kanál zkoumán J. Brabencem, který zde našel také velice vzácné hrachovky *Pisidium moitessierianum* a *P. tenuilineatum*. Průzkum v r. 1996 potvrdil vyhynutí či alespoň značné zmenšení populací většiny citlivých mlžů včetně uvedených.

Metodika

Sběr byl proveden podél celého kanálu mezi Pardubicemi a výtokem z Loučné v r. 1996. Byl proveden ruční sběr i odběr vzorků sedimentu kovovým sítkem.

Systém a nomenklatura užívaná v této práci je podle GIOERA a MEIER-BROOKA (1994) s výjimkou nomenklatury a systému čel. *Lymnaeidae*, které jsou upraveny podle JACKIEWICZE (1993). Materiál byl určován podle schránek, v případech kdy není určení podle schránek možné, byl materiál pitván.

Charakteristika území

Kanál Halda (čtverec síťového mapování č. 5960) odbočuje vlevo z Loučné u Počapel ve výšce 220 m n. m. a ústí zprava do Chrudimky v Pardubicích v 217 m n. m.. Délka toku je 4,5 km (VLČEK 1984). Na většině toku se v současnosti jedná o pomalu tekoucí zabahněný kanál.

Dosavadní malakologické průzkumy

Území v minulosti několikrát navštívil J. Brabeneček (27. 3. 1949, 12. 12. 1959, oba sběry pravděpodobně přímo v Pardubicích), který zde našel několik zajímavých druhů včetně hrachovky *Pisidium moitessierianum*, jejíž nález byl v té době první známou lokalitou v České republice (BRABENEČEK 1973). Celkem zde J. Brabeneček zjistil 12 druhů, které jsou uvedeny v přehledu druhů.

Výsledky

Přehled zjištěných druhů

U každého zjištěného druhu je uvedeno zoogeografické rozšíření podle LISICKÉHO (1991) a dále údaje týkající se hojnosti na uvedených lokalitách, eventuálně poznámky k rozšíření druhu v ČR.

Classis: Gastropoda

Ordo: Mezogastropoda

Familia: Hydrobiidae

Potamopyrgus antipodarum (Gray, 1843) - původně novozélandský druh zavlečený po r. 1850 do Evropy. Hojný výskyt.

Familia: Bithyniidae

Bithynia tentaculata (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Roztroušený výskyt.

Ordo: Basommatophora

Familia: Lymnaeidae

Lymnaea auricularia (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Roztroušený výskyt.

Lymnaea stagnalis (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt.

Familia: Planorbidae

Anisus vortex (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření eurosibijský. Roztroušený výskyt.

Gyraulus albus (O. F. Müller, 1774) - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt.

Classis: Bivalvia

Ordo: Unionoida

Familia: Unionidae

Unio crassus Philipsson, 1758 - typ rozšíření evropský. Ojedinelé nálezy velmi starých až subfosilních lastur. V současnosti se zde tento druh s největší pravděpodobností již nevyskytuje. Velice vzácný druh (dříve hojný), který je zařazen i v Červeném seznamu IUCN (GROOMBRIDGE 1993).

Ordo: Veneroida

Familia: Sphaeriidae

Sphaerium corneum (Linnaeus, 1758) - typ rozšíření palearktický. Roztr. výskyt.

Pisidium amnicum (O. F. Müller, 1774) - typ rozšíření palearktický. Ojedinelý výskyt.

Pisidium henslowanum (Sheppard, 1823) - typ rozšíření palearktický. Hojný výskyt.

Pisidium supinum A. Schmidt, 1851 - typ rozšíření palearktický. Ojedinelé nálezy velmi starých lastur. Vzácný druh, který má v ČR poměrně málo lokalit s většími populacemi.

Pisidium nitidum Jenyns, 1832 - typ rozšíření holarktický. Roztroušený výskyt.

Pisidium casertanum (Poli, 1791) - typ rozšíření kosmopolitní (?). Roztroušený výskyt.

Pisidium moitessierianum (Paladilhe, 1866) - typ rozšíření evropský. Ojedinělé nálezy velmi starých lastur. Současný výskyt je velice nepravděpodobný. Velice vzácný druh žijící v tekoucích vodách s písčitým a písčito bahňitým dnem, známý z území ČR do r. 1996 pouze z této lokality (BRABENEC 1973).

Tab.: Přehled zjištěných druhů.

Tab.: View of occurrences species.

Název	Brabeneč	Beran
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	31	H
<i>Bithynia tentaculata</i>	8	R
<i>Lymnaea peregra</i>		
<i>Lymnaea auricularia</i>		R
<i>Lymnaea stagnalis</i>		R
<i>Anisus vortex</i>		R
<i>Gyraulus albus</i>		R
<i>Unio crassus</i>		xR
<i>Sphaerium corneum</i>	13	R
<i>Pisidium amnicum</i>	532	O
<i>Pisidium henslowanum</i>	10	H
<i>Pisidium supinum</i>	230	xR
<i>Pisidium subtruncatum</i>	9	
<i>Pisidium nitidum</i>	1	R
<i>Pisidium personatum</i>	4	
<i>Pisidium casertanum</i>	4	R
<i>Pisidium moitessierianum</i>	407	xO
<i>Pisidium tenuilineatum</i>	634	

O - ojedinělý výskyt, R - roztroušený výskyt, H - hojný výskyt, VH - velmi hojný výskyt, x - pouze staré schránky;

O - solitary occurrence (few individuals), R - scattered occurrence, H - abundant occurrence, VH - very abundant occurrence, x - old conchs only

Diskuse

Revizní průzkum kanálu Halda potvrdil zejména úbytek citlivých mlžů, který je zjišťován na většině našeho území. Ve srovnání s minulostí pravděpodobně vyhynuly druhy *Unio crassus*, *Pisidium supinum*, *P. moitessierianum*, *P. tenuilineatum*. Další druhy *Pisidium subtruncatum*, *P. personatum* nebyly nalezeny, ale vzhledem k tomu, že se jedná o druhy, které se na uvedené lokalitě v minulosti vykytovaly pouze ojediněle

a jedná se také o druhy běžné, je možné že se zde stále vyskytují a byly přehlédnuty. Ze vzácných či ohrožených druhů bylo nalezeno pouze několik jedinců hrachovky *P. amnicum*. Výskyt plžů nelze kritičtěji posoudit, neboť průzkum J. Brabence byl v tomto případě zaměřen na drobné mlže (odběr sedimentu). Vyhynutí či úbytek mlžů souvisí zejména se znečištěním uvedeného kanálu a pravděpodobně zde mohlo mít i vliv pokračující zabahňování kanálu.

Souhrn výsledků

V r. 1996 byl proveden revizní průzkum vodní malakofauny kanálu Halda u Pardubic. Celkem bylo nalezeno 14 druhů vodních měkkýšů (oběma autory dohromady 18 druhů). Ve srovnání s výzkumem provedeným v minulosti došlo k úbytku citlivých mlžů, a to zejména vzácných druhů *Unio crassus*, *Pisidium moitessierianum* a *P. tenuilineatum*, které na lokalitě s největší pravděpodobností vyhynuly. Jediným vzácným druhem, jehož současný výskyt byl potvrzen je hrachovka *Pisidium amnicum*.

Poděkování

Své manželce Lence děkuji za pomoc při provádění terénních průzkumů.

Summary

Aquatic malacofauna of the Halda Canal (East Bohemia, mapping square No. 5960) was studied in 1996. This research was compared to research from 1949 and 1959 (BRABENEC 1973, BRABENEC in litt.).

Altogether 14 species (18 species by both authors) were found. All endangered and rare species (*Unio crassus* Philipsson, 1788, *Pisidium supinum* A. Schmidt, 1851, *P. moitessierianum* (Paladilh, 1866), *P. tenuilineatum* Stelfox, 1918) probably died out on this locality except *Pisidium amnicum* (O. F. Müller, 1774).

Literatura

- BRABENEC J., 1973: Československé druhy rodu *Pisidium* C. Pf. - hrachovky (Molusca, Bivalvia). Práce a studie - Přír., Pardubice, 5: 147 - 176.
- BUCHAR J., 1982: Způsob publikace lokalit živočichů z území Československa. Věst. Čs. Společ. Zool., Praha, 46: 317 - 318.
- GLOER P., MEIER-BROOK C., 1994: Süßwassermollusken (ein bestimmungsschlüssel für die Bundesrepublik Deutschland) 11. auflage, Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung, Hamburg, 136 str.
- GROMBRIDGE B. (ed.), 1993: 1994 IUCN Red list of Threatened Animals. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, U.K. 56+286 str.
- JACKIEWICZ M., 1993: Phylogeny and Relationships within the European Species of the Family Lymnaeidae. Folia Malacologica, 5: 61 - 95.
- LISICKÝ J. M., 1991: Mollusca Slovenska. Veda Bratislava, 341 str.
- VLČEK V. (ed.), 1984: Vodní toky a nádrže. Academia Praha. 315 str.

Došlo 3.11.1997